

> בית פלסטיני באלמאלחה, ירושלים. כיום משמש למגורי ישראלים-יהודים (2007).
ע מ ר א ל ע' ב א ר י

ביחידה זו נלמד להכיר את הנכבה במקומות המשמעותיים לנו באמצעות מחקר אישי. תוך כדי עריכת המחקר ייחשפו התלמידים למקורות מידע מגוונים, וכן יתנסו בחיבור בין המקום האישי לבין מקורות היסטוריים.

מטרות

1. ללמוד על ההיסטוריה הלא מסופרת של המקום שלנו.
2. לפתח כלים ביקורתיים ועצמאיים לחקר ההיסטוריה.

חינוך

היסטוריות

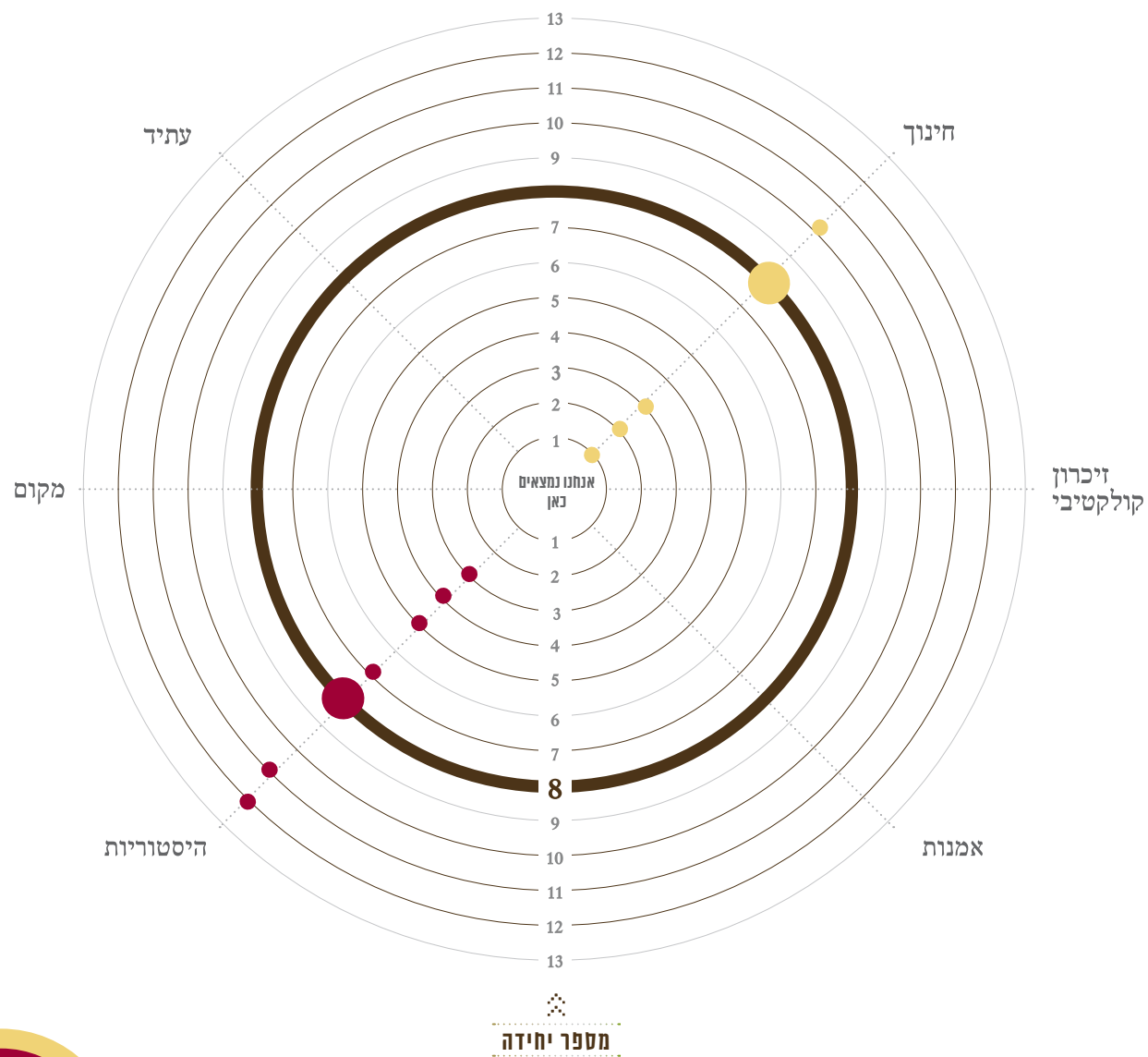
יחידה 8: חיפוש באתר הבית. מחקר אישי

חומרי עזר: דף הוראות הכנה

הוראות הכנה לפעילות המחקר האישי.

התמצאות בערכה:

<< כל מילות המפתח >>

מהלך הפעילות

1. מטלת פתיחה:

בחלק הראשון של השיעור ננסה לחקור מהי ההיסטוריה הפלסטינית של מקומות שמשמעותיים לנו. בתחילת השיעור כל תלמיד יבחר מקום אחד שמשמעותי לו, שאותו היה רוצה לחקור (ניתן לבחור מקומות מתוך המפה שכל תלמיד צייר ביחידה מס' 1). עליו לחפש מידע שלא הכיר קודם על אותו מקום, ולענות על השאלות: מה היה במקום לפני 1948 ומה קרה בו במהלך אותה שנה. על המחקר לכלול מידע היסטורי על המקום, ראיונות, תמונות, כתבות, מפות ועוד. היעזרו ברשימת אמצעי המחקר בדף ההכנה (ראו חומרי עזר). על כל תלמיד לבחור לפחות שני מקורות מתוך הרשימה. בחלק השני של השיעור, כל תלמיד יציג את תוצאות מחקרו בפני הכיתה. את המחקר יש להכין בצורה שתאפשר את הצגתו כחלק מתערוכה בכיתה, למשל על פלקט, מצגת במחשב או בכל אמצעי אחר שניתן להציגו בכיתה.

הערה למורה: ייתכן שהתלמידים ישאלו איזה מין מקום לבחור. כדאי להמליץ לתלמידים לבחור מקום יישוב, ולא אתר מסוים בתוך יישוב.

2. מחקר עצמאי בכיתה מחשב ובספרייה:

התלמידים יעזרו בדף ההכנה (ראו חומרי עזר) ויערכו מחקר בעזרת מחשב וספרי עזר. לאחר סיום עריכת המחקרים, המורה ינחה את התלמידים לסמן או להדגיש על גבי המחקר מהם הדברים החדשים שגילו במהלך המחקר.

3. הצגת התוצרים:

התלמידים יבנו תערוכה מהמחקרים שערכו. המחקרים יוצגו על פלקטים או על מצגות. המורה יתלה לצד כל מחקר דפים ריקים.

4. התבוננות בתערוכה:

כל תלמיד יסתובב באופן עצמאי בכיתה ויתבונן בעבודות השונות. תוך כדי הסתכלות וקריאה, התלמידים יוזמנו להגיב על העבודות על גבי הדפים הריקים שייתלו לצדן - בכתיבה, בציור, בשרטוט וכד'.

5. "סיור מודרך" בתערוכה:

התלמידים יעברו יחד עם המורה על המחקרים. כל תלמיד יציג בפני הכיתה את המחקר שלו. תוך כדי הסיור כדאי לעודד את התלמידים לשאול אחד את השני שאלות על המחקר.

6. דיון מסכם:

- איך היה עבורכם תהליך המחקר ואיסוף החומר?
- האם המחקר שינה את ההסתכלות שלכם על המקום? באיזה אופן?
- האם היה משהו שהפתיע אתכם במהלך המחקר?
- האם גיליתם סיפורים שונים על אותו מקום? האם קיימת התאמה או אי-התאמה בין הסיפורים השונים האלה?
- למה לדעתכם קיימות אי-ההתאמות האלה בין הסיפורים, השמות השונים, הדמויות?

הפעולה החינוכית הביקורתית מורכבת ממילה ומפעולה. פאולו פריירה (Freire) טען כי לשפה כוח להגדיר את המציאות והיא זו שגם יכולה לחשוף את מה שחבוי בה. עיצוב שפה חדשה של מושגים ביקורתיים יכול להכשיר את התלמיד לבחון באופן ביקורתי את המציאות שהוא מכיר.¹

למידה על הנכבה מכירה ללומד שפה חדשה שדרכה ניתן לחשוף ולאתר את המבנים החבויים והגלויים של ההיסטוריה והתרבות שלנו. חינוך שמאפשר התבוננות במציאות במבט מפוכח וביקורתי, מעניק ליחיד גם את הכוח להכיר טוב יותר את זהותו.² הנכבה היא חלק מרכזי מהזהות ומהתרבות הפלסטיניים העכשוויים, אך היא גם חלק מההיסטוריה ומהזהות שלנו. דרך הלמידה על הנכבה, בתהליך המאפשר לגיטימציה של קולות שונים, ניתן להתווכח עם משמעויותיה השונות של המציאות שבה אנו חיים ולהכיר אותה טוב יותר. למידה על הנכבה היא, להבנתנו, למידה על כאן ועכשיו, והידע הנרכש במהלכה רלוונטי לתלמיד באופן ישיר.

לפי הגישה הקונסטרוקטיביסטית, תהליך הלמידה מתרחש כאשר התלמיד מפנים ומבנה את הידע שרכש כידע פנימי שלו עצמו. בנוסף, כאשר התלמיד הוא משתתף אקטיבי ועצמאי, המבצע רפלקסיה על תהליכי למידתו וחשיבתו ונוקט עמדה משלו, הוא יעמיק את למידתו ואת עולמו הפנימי. דרכי למידה שיקדמו מסע אינטלקטואלי כזה כוללות חקירה, איתור מידע ומגוון אופני ביטוי.³

יחידה זו עוסקת בחיבור בין ידע רחב וכללי על הנכבה לבין ידע לגבי מקום הקשור לתלמיד באופן אישי - חיבור שבעזרתו הופך התלמיד את הידע הרחב לידע שלו. היחידה מדגישה כי על אף שאנו מכירים בדרך כלל פרספקטיבה יחידה על מקום, ישנן פרספקטיבות נוספות - היסטוריות אחרות וסיפורים שונים על אותו המקום. הפרספקטיבה שאנו מכירים ושמוטבעת בנו כרוכה בהשתקה ומחיקה של סיפורים אחרים. ביחידה זו אנו מבקשות להפגיש את התלמידים עם סיפורים שהם אינם מכירים, במיוחד לגבי 1948 וההיסטוריה הפלסטינית, וכך להרחיב את הידע שלהם על המקום.

הפעילות מורכבת מתהליך מחקר אישי של כל תלמיד ומהצגת המחקרים בפני הכיתה. אם קיימת אפשרות, מומלץ לחלק את השיעור לשניים: שיעור מחקר בחדר מחשב ובספרייה, ובשיעור נפרד - הצגת תערוכה של תוצאות המחקרים ועיבוד של תהליך המחקר. המחקר יושלב חיפוש עצמאי ואקטיבי אחר מקורות מידע מגוונים, שדרכם התלמידים יחשפו לחומרים ולסוגי ידע לא מוכרים. היות ובמהלך הפעילות התלמידים יביאו מידע וסיפורים על המקום שבו גדלו, אנו ממליצות למורה לערוך מחקר קטן לפני השיעור ולבחון מה היה ב-1948 במקומות מהם באים התלמידים. כך יוכל המורה להעלות שאלות ולעודד ביקורתיות אצל התלמידים תוך כדי השיעור. המחקר האישי נועד לעודד את התלמידים לחקור את הסביבה הקרובה אליהם בהקשר של ההיסטוריה הפלסטינית והנכבה. מומלץ לפיכך לעודד את התלמידים להשיג מידע נוסף באמצעות בני משפחה ושכנים, לאחר המחקר במקורות הזמינים בבית הספר.

הצגת המחקרים בפני הכיתה תיערך באמצעות פלקטים ומצגות בכיתה. תערוכת המחקרים תאפשר התייחסות רצינית לעבודות ולחומרים שהביא כל תלמיד, וכן למידה על מקומות נוספים שעליהם חקרו תלמידים אחרים. אפשר לתלות את התערוכה בצורות מגוונות, לבחירת המורה או התלמידים. אנו ממליצות לתלות מחקרים שעוסקים באותו מקום אחד ליד השני, וכך לעודד השוואה בין החומרים שהתלמידים מביאים. כל תלמיד יסמן על גבי המחקר שלו מהו המידע החדש שגילה, וכך ניתן יהיה לגשת הישר לנקודות שהתגלו ולא לדון במה שהיה כבר ידוע. בנוסף אנו ממליצות לתלות ליד כל עבודה דף ריק לתגובות, שיזמן לתלמידים אפשרות להגיב על המחקרים האחרים גם בכתב או בציוור, ולא רק בדיבור.

¹ פריירה, פ. (1981), פדגוגיה של מדוכאים, תל-אביב: מפרש. תרגום: כ. גיא.

² נווה, א. ויוגב, א. (2002), היסטוריות: לקראת דיאלוג עם האתמול, תל-אביב: ככל.

³ נווה, ויוגב, שם.